

Momente și schițe din actualitatea literară

Lucia Negoită

Alexandru Zub

Radu Aldulescu

■ În *Convorbiri literare*, există o rubrică puțin comentată (nedrept!) de presa literară intitulată *Junimiști minori?* semnată de criticul și istoricul literar Liviu Papuc. Ei bine, rubrica pomenită este absolut la locul ei în revista „fondată de Societatea Junimea din Iași la 1 martie 1967”, cum stă scris pe frontispiciul gazetei păstorită de Cassian Maria Spiridon de la 1996 până-n zilele noastre. În sensul că trebuie cunoscuți nu doar Maiorescu, Eminescu, Creangă și Caragiale, dar și grosul celor care stăteau în spatele lor. În numărul 8(224) pe august 2014, Liviu Papuc îl prezintă pe junimistul minor Pavel Paicu. Iată cum: „Relatăriile bășcălioase avându-l în prim-plan pe Pavel Paicu provin din două areale: cel al Societății Junimea și cel al procesului de învățământ, acesta din urmă îmbinat uneori cu universul gospodăresc. În cadrul *Junimii*, se consemnează cu voluptate, de către G. Panu și alții, diverse glume chinuite, nu lipsite de pretenții de ștaif, ale bucovineanului, cum ar fi aceea, de pildă, a dublei negații: „Știi de ce Panu îi totdeauna afirmativ? continuă Paicu. Fiindcă numele lui e compus din două negațiuni: din *pas* franțuzește și din nu românește: iar două negațiuni știți că fac o afirmațiune. La acestea un formaldabil strigă de „Prost îi Paicu” răsună în sală. Paicu, foarte încântat de cuvântul său de spirit, se duse răsând și se așază într-un colț”.

■ A împlinit numărul rotund de 80 de ani faimosul istoric Alexandru Zub de la Iași. Îl omagiază Eugen Simion în revista *Cultura*, nr. 30-31/21 august 2014, considerându-l și „un om special, discret și eficient în profesiunea lui, admirator al lui Kogălniceanu și Xenopol, în fine, un moldovean care se trage/.../din clasa morală și spirituală a meditativilui Miron Costin și mai puțin din aceea a lui Ion Neculce, cel ce a adus răsu-plănsu în literatura română”. Și încheie academicianul Simion: „Românul Alexandru Zub și-a ales bine stilul și metoda în istoriografie și, după ce în tinerețe, a trecut prin infernul istoriei (citește: prin pușcăriile ei!), o serie de atunci încet și sigur, cu o maximă luare aminte și cu o delicatețe a spiritului ce contrastează enorm cu graba și zgomotul demistificatorilor de serviciu ai valorilor naționale”.

■ Tot 80 de ani a împlinit la 13 septembrie și colaboratorul nostru Ion Popescu-Sireteanu. Profesor prin sate și orașe din Moldova la tinerețe, profesor universitar la Iași la maturitate, distins lingvist, în ultimii ani s-a stabilit la Pitești. Pe lângă studiile de lingvistică, Ion Popescu-Sireteanu scrie și numeroase cărți de poezie și proză. Harnic și laborios cercetător al limbii române, Popescu Sireteanu este și un scriitor prodigios, fiind și laureat a numeroase premii dintre care amintim pe cel al Filialei Pitești a Uniunii Scriitorilor din România și Premiul „Timotei Cipariu” al Academiei Române.

■ O vârstă rotundă a împlinit luna aceasta și delicata și discreta poetă Lucia Negoită. Îi spunem La mulți! reproducând aici poemul său *Cuvântul lui Dumnezeu nu este vorbă multă*: „eu nu am în pază nici un cuvânt/din lut se plămădește trupul dar fără trupul//vreme-i de plâns acum nu-i vreme de citit//încă sunt privită în ochi/de un bărbat dintr-o pagină albă//trăgaciul deschis spre țintă/e glonțul ultim glonțul de argint//încă strălucesc în sfera de cristal/stăpânirea peste cei mulți//o Domnul îmi dă puterea cunoașterii prin necunoaștere/tot el mă eliberează de Cele ce Sunt//Grija întregă asupra-i am trecut-o”.

■ Cu prilejul centenarului Julio Cortazar, *România Literară*, nr. 38/12 septembrie 2014, publică un interviu cu marele prozator argentinian-parizian realizat de Claude Namer, interviu dăruit de autor, în 1994, Luminiței Voina-Răuț care l-a transcris de pe caseta video și-l oferă cititorilor acum. Reproducem acest pasaj despre modul de a fi al faimosului prozator Cortazar, despre modestia lui care sperăm să pună pe gânduri măcar unu la sută dintre scriitorii noștri bolnavi cronici de vanitate: „Eu n-am căutat faima. Scriu de plăcere. Firește, orice scriitor vrea să i se publice cărțile, dar dincolo de publicarea lor, nu simțeam deloc dorința ca ele să fie încununat de un mare succes. Mi-era indiferent dacă vreo carte de-a mea era citită. Când una din cărțile mele apărea la Buenos Aires sau în Mexic, eu mă concentram deja asupra altei cărți și asta era uitată... Mă interesa doar ce făceam în acea

clipă. Într-o bună zi am descoperit că mi se vindeau foarte bine cărțile în America Latină și că erau traduse aproape peste tot în lume. Asta mi-a permis să trăiesc mai bine, să renunț la traduceri (trăia din profesia de traducător la UNESCO; n. DAD) și să mă ocup mai mult de scris. Și uite așa am început o *carieră* literară, cuvânt pe care-l refuz cu obstinație... Continuă să mă consider un amator, nu cred că sunt un scriitor profesionist. Când îmi văd cărțile și tot ce s-a scris despre mine, îmi spun că visez, că nu-i nimic adevărat...”

■ În revista *Bucovina literară*, nr. 7-8 (281-282)/iulie august 2014, romancierul Radu Aldulescu acordă un interviu lui Alexandru-Ovidiu Vintilă, redactor-șeful revistei nordice. Reiau aici un răspuns al romancierului, o adevărată profesiune de credință: „Procesul de formare al unui romancier este complicat și subtil, presupune o serie întregă de condiții necesare, dar nu și suficiente. Nu mai spun că unele din aceste condiții se anulează reciproc în anumite împrejurări, iar în altele se potențează reciproc. Există desigur o proporție ideală între cât și ce trăiești, citești și scrii, care proporție însă doar Dumnezeu o știe și o aplică. Oricum, pot spune că un romancier se formează nu doar prin lecturi, ci și prin ce trăiește. În ce mă privește, mai ales prin ce trăiește. Privind înapoi, aș putea spune că fiecare roman scris are ceva esențial din viața mea. Metaforizând, aș spune că fiecare carte descrie un drum prin iad și înapoi. De aceea, e mai greu să scrii romane decât memorii, critică, poezie, articole de ziar sau alte texte uzând de limbaje mai mult sau mai puțin artistice. Spunând asta, s-ar părea că trag spuza pe turta mea. Uitându-ne însă în jur, printre scriitori, vedem foarte puțini romancieri, iar printre aceștia, încă și mai puțini romancieri buni. Scrierea romanului presupune trăire, empatizare cu personajele și lumea lor, o cunoaștere a inimii nu la-ndemâna oricui și-n ultimă instanță spirit de sacrificiu. Nu oricine-i dispus pentru acest gen de sacrificiu”.

D.A.D.

Florian Silișteanu

Din cana cu păsări cântec nou se strânge darul

danielei morgenstern

au norii de la o vreme niște umbre pe sprâncene
vine Dumnezeu spre casă
ori se duc greieri la coasă
ori se scoate din fântână mâna moartă de la mână
ori se primenește focul schiopătând mereu norocul

când pe deal o stea se-arată parcă-i mama altădată
când era tânără toată când cocea pâine în vatră
până când de după stea altă umbră mama mea

numai tu de numai bine latră câinele a pâine
numai eu de după tu bea din sete cântecu
numai noi și îngerul stă la pândă fulgerul
căutând printre inele nunta ta și-a mamei mele

niște greieri vor să cânte alții icoane să pupe

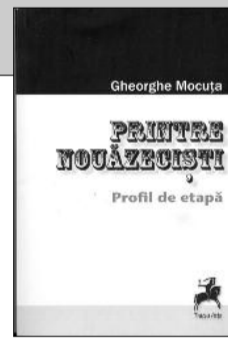
vin de peste tot nuntașii sărutând mâinilor nașii
cântec nou se strigă darul se aprinde nou amnarul
fiecare dă cât poate numai eu pe jumătate
că nu am de unde da că nu am pe unde sta
și nu am de unde lua decât din distanța mea

stai Tu Doamne paznic omului de după praznic
stai și pe furii ascultă când de iarbă iarba-i mută
că n-o paște nimeni a și nu-i șterge lacrima
că și iarba se mărită dacă Tu n-o vrei cosită
că uscată când a fost măritată era-n post
și când verde a murit doar Tu Doamne i-ai trăit

doamnelor și domnilor cinstiți meseni
...s-a furat mireasa!

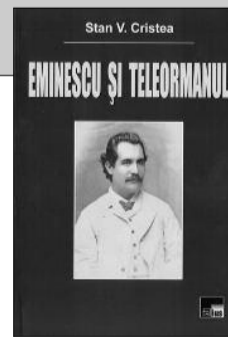
8 august 2014, Reno - Nevada - USA

NOI APARIȚII EDITORIALE

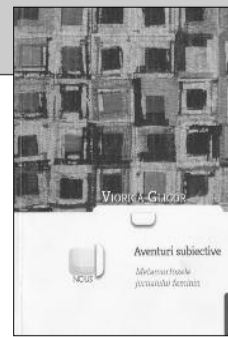
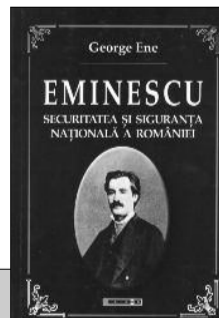
GHEORGHE MOCUȚA
Printre nouăzeciști. Profil de etapă
Editura Tracus Arte, București, 2013

VALENTIN HOSSU-LONGIN
Mantaua lancelui
Editura Betta, București, 2014

STAN V. CRISTEA
Eminescu și Teleormanul
Editura Aius, Craiova, 2014

GEORGE ENE
Eminescu. Securitatea și siguranța națională a României
Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2014

VIORELA GLIGOR
Aventuri subiective
Editura Brumar, Timișoara, 2012

CRISTIAN BACIU
Povești din nopțile fără tăntari
Editura eLiteratura, București, 2014

Un caracter tridimensional

Dumitru Augustin Doman: *Să admitem că un critic literar poate evolua în timp, pe măsura acumulărilor culturale, a observării tot mai profunde a fenomenului literar la zi, de la noi și de aiurea. Dar se poate vorbi de evoluție în creația literară, mai ales în poezie? E posibil un progres în acest domeniu?*

Fără doar și poate că un critic literar e capabil "a evolua în timp", aidoma oricărui om al scrisului. Evoluția e o binecuvântare a condiției creatorului, care, angajat într-o competiție mai întâi de toate cu sine însuși, țintește spre un randament maxim. Se pune întrebarea dacă istoria artei ar fi compatibilă cu acest concept. Răspunsul n-ar putea fi decât afirmativ. Formulele creației care păreau bătute-n cuie au fost succesiv puse-n chestiune, silite a se relaxa ori a ceda locul în favoarea altora. Mai scrie cineva epopei sau tragediei? În schimb, s-a încetățenit textul, recipient cu de toate. Trofeu a ceea ce se cheamă postmodernism. Normele frumuseții au trecut pragul unor dificultăți ce nu o dată aveau un aer insurmontabil, aidoma unui curs de apă care-și croiește neabătut drumul printr-un peisaj fie și advers, plin de roci dure. De pildă, pînă la jumătatea secolului al XVIII-lea, clasicismul greco-latin, cu a sa sucursală care a devenit clasicismul francez, se bucura de condiția unui model intangibil. Fapt ce însemna și circumscrierea artei la un spațiu geografic limitat, "nobilitar". Literatura era o afacere de curte, cu o etichetă care se cădea observată cu strictețe. O adiere liberalizantă a venit dinspre Anglia, care, avîndu-i pe Shakespeare și pe Milton, concede la o mai mare varietate a materiei estetice. Pornind de la creația shakespeariană, un Lessing a pus în problemă suveranitatea teatrului francez, după cum un Schiller, la rîndul său, prin scrierea teoretică în care vorbește despre poezia naivă și poezia sentimentală, pune pe tapet necesitatea unei producții degajate de corsetul clasicist, tot mai stînjinitor. (O amintire amuzantă: cînd am publicat în revista **Familia**, la finele anilor '60, **Planul istoriei literaturii române** al lui I. Negoitescu, cel stîrnitor de aprige controverse, în care poezia lui Eminescu era socotită, concomitent, "naivă și sentimentală", cîțiva publiciști, care habar nu aveau de speculația schilleriană, l-au învinuit pe critic de... "blasfemie"). Hegel își îndreaptă privirea spre arta orientală, lărgind astfel considerabil teritoriul de interes estetic, deschizînd "colonizarea" întregului mapamond sub semnul creației. Să mai insistăm pe saltul de la clasicism la romantism sau pe cel de la romantism la suprarealism, la fel de amețitoare? Dînd bătăi de cap celor ce se străduiau în epocă a le analiza, a le sancționa? E drept că de ceva vreme pare a fi intervenit în creație un soi de stagnare, de rotire pe loc care poartă numele de postmodernism. Toate piesele acesteia s-ar zice că au fost demontate și realcătuite unele entități funcționale are loc în chip hazardat, fără a se mai impune o direcție. Să fi avut dreptate Hegel cînd a profetizat sumbrul final al artei? Dar celebrul filosof a mai făcut o prognoză la fel de spectaculoasă, care nu s-a împlinit: sfîrșitul istoriei, marcat de cuceririle napoleoniene... N-am cuteza a presupune că vocația artei, caracteristică ființei umane încă din zorii civilizației ("omul e om, fiind creator de metafore", așa grăit-a marele nostru poet-filosof, nu-i așa?), s-ar putea risipi dintr-odată aidoma unui fum, pe altarul progresului tehnic, cum un teribil sacrificiu adus acestuia. Să mai vedem, să mai așteptăm, evident prin mijlocirea benevolentă a urmașilor noștri...

Cu toate că perspectiva istorică certifică fără drept de apel evoluția artei, conceptul de evoluție nu e sinonim cu cel de progres. Vedeți, aici e o problemă. Oare Homer, Virgiliu, Dante pot fi taxați drept inferiori lui Tolstoi, Dostoievski, Proust, oare Shakespeare

să fi fost depășit de Beckett sau Ionesco, oare Baudelaire, Rimbaud, Mallarmé să conteze mai puțin decît Rilke, Ungaretti, Saint-John Perse? Cum putem citi, cum putem prețui simultan producțiile contemporane cu cele ale veacurilor trecute? Nu fără o aparentă justete, Paul Zarifopol afirma că operele vechi, unanim admirate, intrate într-un Olimp al marilor valori, nu sînt adesea și citite cu atenție sau nu sînt citite deloc, fiindcă... plictisesc. Clasicii n-ar reprezenta decît "o proptea pentru opiniile literare și artistice". Să admitem, așadar, că e vorba într-adevăr de un progres? De efecte distructive pentru ceea ce acesta lasă în urmă? Iată un exemplu relativ recent. Contestarea francă a lui Eminescu sub condeiul unor juni literați, nu lipsiți de o anume perspicacitate, într-un număr al revistei **Dilema**, rămas de pomină. Comentatori care pretindeau nici mai mult nici mai puțin că Poetul nostru prin excelență nu ne mai spune mare lucru, că e covîrșit de banalitate. Fixîndu-și indispoziția chiar pe aspectul fizic și pe liniile biografice ale acestuia. Le-am putea da dreptate? Da și nu! Dacă azi un autor tînăr ar descinde în arenă cu unele din poeziile eminesciene, mai cu seamă cu cele din speța eroticească, ar risca să nu atragă atenția. Incontestabil. Așadar, ce e de făcut? Să-l aruncăm în neant pe autorul **Florii albastre**, laolaltă cu destui barzi ai veacului al XIX-lea? Febricitanții antieminescieni au comis însă o gravă eroare. Înțelegem intenția lor de a șicana (fie și cu asupra de măsură) clișeele didactice ce parazitează moștenirea Luceafărului, dar ei n-au abordat-o cum se cuvine. Creațiile trecutului au pentru noi un caracter tridimensional. Primele două dimensiuni măsoară textele ca atare, cea de-a treia e una a temporalității. Cine nu ține seama de ea, cade în capcana inculturii fie și ocazional improvizate. Orice operă care precede contemporaneitatea se cuvine percepută ca o ofrandă a unor vremi ce o impregnează immanent, în afara căreia n-o putem recepta satisfăcător. Ne transpunem în ființa sensibilă, fantomatică de-acum, a altui cititor care dispune de un drept al recepției primare. Ignorîndu-l, e ca și cum, privind un om în carne și oase, l-am trata bidimensional, aidoma unei fotografii sau unei imagini cinematografice.

O altă chestiune care trebuie avută în vedere e cea a raportării textului literar la existența în timp, *recte* la evoluția personală a receptorului. Într-un fel ni se poate înfățișa acel text în adolescență sau în tinerețe, în alt fel la maturitate sau... ulterior. E vorba de aceleași conexiuni ale creației cu timpul, acesta fiind reprezentat acum de existențialul nostru fatalmente subiectiv. Numai că, spre deosebire de necesitatea adaptării la trecutul ce modelează valoarea unei alte epoci, aici e operantă disocierea de o imagine anterioară, frecvent nesatisfăcătoare. În primul caz, opera desprinsă de contextul său epocal, îmbătrînește, se ofilește. În al doilea caz, are șansele unei revigorări. E un joc în trei, între operă, cititor și durată. Aceeași tridimensionalitate își spune cuvîntul. Durata se relevă aidoma unui excelent intermediar al valorii. Cu cît arcul său e mai amplu, între prima lectură și cele următoare, cu atît evaluarea intimă poate fi mai proaspătă, generatoare de sensuri și nuanțe nescontate. În viața noastră interioară, precum în cea istorică, intervin perioade care îngăduie decantarea operei în figuri subiectiv-obiective mai avantajoase. E devenirea operei în forul personal al cititorului...

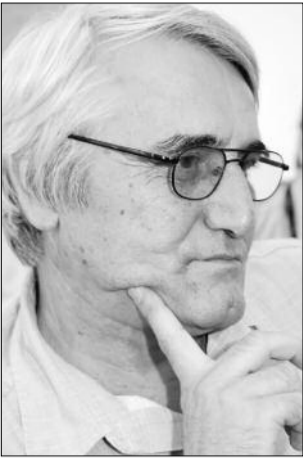
Dacă tot vorbim de evoluția materiei estetice, să amintim și momentele sale de neîndoelnică involuție. Mai grave decît cele

ale sleirii unei modalități creatoare prin manierism, epigonism, pastişă, căci resortul său nu e lăuntric, ținînd de o devitalizare oarecum naturală, ci exterior. Ne referim la imixtiunile autorității politic-administrative în laboratorul creatorului. La acele ingerințe care au atins cote terifiante sub regimurile totalitare. Comunismul a încercat să impună scriitorului programul său, rupt de programul și de aspirațiile acestuia, așijderea rupt de solul artistic al epocii. Precum smulgerea unei plante din pămînt. Autorilor li se pretindea să scrie entuziast despre trăsăturile fictive ale unui răstimp de-o mare duritate reală, să se intemporalizeze prin urmare datorită a ceea ce s-a numit limbajul de lemn propagandistic. Făcîndu-se *tabula rasa* din marii poeți interbelici, în locul lor au fost instalate cîteva fantoșe precum demult răposații D. Th. Neculuță și Ion Păun-Pincio, precum și mediocrul supraviețuitor A. Toma. Stilistica poetică a săvîrșit un recul de peste o jumătate de secol, oboseala sa fiind socotită nu doar o virtute, ci și o stringentă obligație. Barzii obedienți s-au înveșmîntat în hainele unei vremi apuse, însă nu pentru a juca într-o piesă istorică, ci pentru a umbla așa în realitate. Cine cuteza a scrie mai firesc, se vedea acuzat cu promptitudine de influențe burghezo-moșierești, de misticism ori cel puțin de evazionism. Sub stigmatul unui astfel de "progres" regresiv, am trăit aproape două decenii...

Și acum încă ceva despre relația dintre inovație și tradiție, dintre viitor și trecut în pagina poeziei noastre contemporane. Explicabil, sub cîrmuirea comunistă, "inovație" a fost trogloditismul lozincard de care ne-am despărțit extrem de anevoios, abia după 1965, dar nici atunci pe deplin, căci dependenții de partid și-au continuat treaba. Mai întâi am avut a face cu nevoia revenirii la modelele interbelice, un soi de prim ajutor acordat unei persoane aflate în stare de șoc. Astfel încît n-a putut apărea un mai puternic interes teoretic al inovației la tinerii în scriitura cărora se deslușeau ecouri distincte din Blaga, Arghezi, Pillat, Fundoianu, Ion Barbu, Topîrceanu. Mulțumiți de euforia redresării fie și incomplete a esteticului, aceștia evitau în orice caz polemica pe acest subiect. În asemenea circumstanțe un Nichita Stănescu s-a văzut aplaudat cu entuziasm pînă în ziua de azi, în pofida maldărului de stridențe și confuzii ce le-a oferit, dezavantajîndu-i grav personalitatea la început promițătoare foarte. Scutit de-o analiză mai exigentă, fiind socotit un soi de apariție mesianică a unei lirici în curs de recalibrare. (N-am încotro: cea mai judicioasă caracterizare din ultimul timp a autorului **Necuvintelor** ne-a dat-o Cristian Tudor Popescu). Postura inovației s-a conturat abia la optzeciști și apoi, cu nu mai puțin aplomb, la douămiiști. Aceștia au căpătat o mai vie conștiință de sine, dorîndu-și un ecuson al originalității cît mai de efect. Dar de-o abruptă, zdrobitoare deosebire n-a mai putut fi vorba între cele două serii. Un specific indenegabil al lor apare separat printr-o normală interfață. Nu e obligatoriu, vă ziceam și altădată, ca fiecare generație să-și aducă o paradigmă de-o nouitate siderantă. E. Lovinescu scria: "Diferențierea nu înseamnă, desigur, prin ea însăși, artă și talent; pe lîngă elementul mobil și evolutiv, există și un minim de condiții dictate de experiența trecutului și de consensul oamenilor de gust". Totuși se vedește o denivelare certă. Din păcate, cărturăria încă suficient de vizibilă a șazeciștilor a scăzut în așa grad în regia unor douămiiști, încît golul produs s-a arătat nimerit pentru elanul porno, așa cum printr-o fereastră spartă, în ceas de furtună, nimeresc în casă diverse gunoaie ale străzii.

Orice operă care precede contemporaneitatea se cuvine percepută ca o ofrandă a unor vremi ce o impregnează immanent, în afara căreia n-o putem recepta satisfăcător. Ne transpunem în ființa sensibilă, fantomatică de-acum, a altui cititor care dispune de un drept al recepției primare.

Cronica întârziată

Autoportretul scriitorului: Marin Preda

„Scriitorul este omul care poartă în sine o întreagă lume, pe care oricât ar concentra-o și ar încerca s-o concentreze, să spună totul într-un singur roman, totdeauna îi va rămâne, chiar spre sfârșitul carierei, sentimentul că nu a reușit să spună totul despre sine, despre ceilalți”. Am extras acest citat definitoriu dintr-o culegere neobișnuită de texte, *Marin Preda, el însuși* (Ed. Nico, 2013), selectate de istoricul literar Marin Iancu din toată opera prozatorului postbelic. Îndrăgostit iremediabil de creația acestuia – o dovadă în plus: *Dicționarul personajelor lui Marin Preda*, un volum masiv, publicat cam în același timp –, profesorul bucureștean întreprinde o (re)lectură temeinică, parcurgând cu aceeași stăruință textele ficționale și non-ficționale care pot furniza încă revelații chiar și cititorului experimentat. El recitește metodic publicistica, eseurile, jurnalul și corespondența scriitorului-temă – din planul meta-literaturii, și creația literară propriu-zisă, cu atenție sporită orientată asupra romanelor (inclusiv Bildungsromanul *Viața ca o pradă*), de la *Intrusul* până la *Cel mai iubit dintre pământeni*. Și procedează dăscălește, dotat cu o foarfecă imaginară pentru decuparea fragmentelor revelatoare, spre a identifica reflecțiile, confesiunile cu turnură aforistică sau de laborator și crez artistic, reliefând opiniile literare sau moral-existențiale pregnante. Fascinat de spectacolul ideilor așa cum Preda era fascinat de spectacolul vieții, autorul selecției pune accentul pe moralismul scriitorului, redescoperind un „gânditor de vocație, atât în privința reflecțiilor asupra existenței, în general, cât și a eticii scrisului, în special”, cum mărturisește într-o empatică prefață. Dar cred că cele două mii de texte cu caracter reflexiv adunate aici și ordonate tematic nu conturează doar „portretul moral al unui scriitor de o autentică modernitate” (cum adaugă în *Notă asupra ediției*), ci constituie, pur și simplu, un autoportret spiritual și deopotrivă moral bine tușat în linii estetice.

Ineditul acestei antologii, alcătuită după principiul colajului, constă – cum spuneam și pe coperta a IV-a – în depășirea granițelor confesiunii sau opiniei auctoriale și, implicit, ale comunicării directe. Cu alte cuvinte, Marin Preda se dezvăluie pe sine nu doar în documentele propriuzise: jurnal intim, epistolar, interviuri, opinie publicistică de actualitate. Ci și – sau mai cu seamă – în ficțiunea epică, prin proiecție în tipologia creată. Așa se face că cele mai multe reflecții provin din spațiul romanului, unde opinia autorului e transferată fie în sarcina personajelor, fie în discursul-liant al naratorului subiectiv. După toate indicațiile, fragmentele preluate din *Creație și morală*, *Imposibila întoarcere* ș.c. sunt distribuite în proporție egală cu citatele din *Marele singuratic*, *Delirul*, *Intrusul*, *Risipitorii*, mai rar *Moromeții* și, în măsură covârșitoare, din ultimul roman, *Cel mai iubit dintre pământeni*. Suprapunerea planurilor care poate crea confuzii în ce privește relația operă-autor este un risc pe care Marin Iancu și-l asumă cu bunăștiință pentru a configura portretul complex al omului-scriitor. Nu ne rămâne decât să acceptăm convenția că Victor Petrini sau Nicolae Moromete reprezintă ipostaze *alter ego* ale prozatorului.

Preocuparea permanentă și tensionată a lui Marin Preda pentru actul creației și condiția Scriitorului este probată cu asupra de măsură în această antologie. Portretul în oglindă al scriitorului prinde contur nu numai din capitolul astfel intitulat, ci mai cu seamă din: *Artă*, *Artist*, *Arta prozei*, *Aspirație morală*, *Autenticitate*, *Carte*, *Climat literar*, *Comportamentism*, *Convenție*, *Creație artistică*, *Curaj*, *Efort*, *Etape ale creației*, *Falsificare*, *Fatalitatea relației*, *„Făcătorii de*

cuvinte”, *Imixtiune*, *Inspirație*, *Lectură*, *Literatură*, *Lume*, *Libertatea spiritului*, *Mediu social*, *Mimetism*, *Moarte*, *Natura*, *Obsesie*, *Om*, *Operă literară*, *Personaj*, *Poet*, *Preferințe literare*, *Proiecte literare*, *Realism american*, *Romanul modern*, *Scris*, *Sinceritate*, *Sincronism*, *Stil*, *Tehnică literară*, *Temă*, *Traducere*, *Universalitate*, *Valoare*, *Viață*, *Vocație*, *Voință* etc. etc. Am citat doar câteva dintre titlurile celor aproape 2000 (spune autorul) de secvențe clasificate tematic și sistematizate după criteriul alfabetic. Desigur, interferențele dintre ele nu pot fi evitate, ajungându-se uneori la repetiții săcătoase (cum este fraza din *Afirmare*, reluată ad litteram în *Critică literară*: „Obsesia criticii literare de totdeauna a fost, ca și a artiștilor, afirmarea”). Iar unele teme puteau fi contopite, ca, de pildă, *„Obsedantul deceniu”* cu *Proletcultism*. De remarcat modestia autorului selecției, care își reține orice comentariu, acceptând onest condiția glosatorului, deși se vede că este un specialist în opera lui Preda. Face o singură dată excepție la capitolul *„Era ticăloșilor”*, cu un detaliu istorico-literar binevenit: *„Era ticăloșilor* reprezintă titlul unui eseu-pamflet, posibil de datat 1977-1978 (...) Se știe că Marin Preda a redactat un text, intitulat *Novelle*, datat de mâna autorului: „Sinaia, august 1972”, un atac fățiș împotriva *erei ticăloșilor*, perioada „obsedantului deceniu”, identificată de scriitor cu perioada debutului literar”.

Nu-mi dau seama din ce motive autorul selecției îl exclude pe Eminescu din Indicele tematic, unde își găsește locul, dintre scriitorii români, doar I.L. Caragiale, Mateiu I. Caragiale, G. Călinescu, E. Lovinescu, Al. Odobescu, Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, Geo Dumitrescu, M.R. Paraschivescu, Fănuș Neagu și Nicolae Breban. Cred că opinii memorabile despre geniul eminescian se puteau găsi cu ușurință, mai ales în romanele cu personaje intelectuali, precum aceasta mascată de Marin Iancu la capitolul *Artă*: „Au fost scriitori care au văzut arta ca un spectacol făcut să copleșească pe cititor. Între ei stă în loc de frunte Eminescu, care este marele nostru poet: ideile sale, stările sale sufletești, predispozițiile sale cele mai intime sunt caracteristice romantismului german: el rămâne însă un poet original, atât prin tragismul său, care este deosebit de cel al romantismului german, cât și prin forța sa de expresie specifică geniului și reprezentând virtuțile creatoare ale poporului nostru...”. Și Caragiale (tatăl, căci fiul renegat pare avantajat în selecție) este întrucâtva nedreptățit, cu o singură trimitere preluată din *Creație și morală*. Or, Marin Preda, afin cu înaintașul muntean în ironia contrasă din *comedia cuvântului*, a alcătuit în 1972 o ediție semnificativă de *opere alese* din proza lui I.L. Caragiale și din prefața acelei antologii se puteau desprinde câteva reflecții definitorii (cu un exemplu: „Descoperirea acestei comedii a cuvântului îl duce pe Caragiale spre conștiința adormite sau buimăcite”).

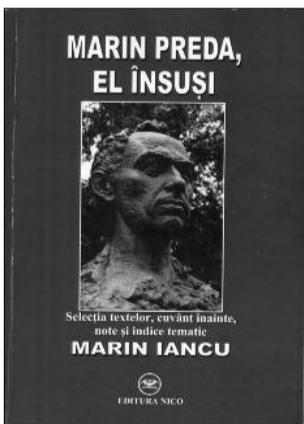
Delimitarea critică față de precursori și modele este una din temele predilecte (aproape, obsesive) ale gânditorului prozator. Printre scriitorii de anvergură universală care i-au marcat scrisul în anii formării se află, în primul rând, Dostoievski – căruia i se acordă un spațiu meschin în antologie –, exploratorul straturilor abisale ale sufletului uman, cum mărturisea în *Viața ca o pradă*: „Și când am citit fraza finală, că trebuie să renunțe la dictonul pe care Socrate îl citea pe frontispiciul oracolului de la Delfi, *Cunoaște-te pe tine însuși*, fiindcă dacă o vom face vom descoperi în noi înșine un miracol, am simțit că Dostoievski însuși se prăbușea în sine făcând această descoperire, și m-am simțit rău câteva zile”. (Ciudat este că M. Iancu *croșetează*, să

spunem așa, tocmai acest citat semnificativ, deși reține contextul, reamintind de brutalele tăieturi ale cenzurii din edițiile clasice în perioada proletcultistă). Revelația abjecției omenești va fi ajustată mai târziu, când va înțelege că Dostoievski nutrea o mare aversiune împotriva „trufiei umane” și vroia să-i umilească pe ticăloși îndemnându-i pe calea mântuirii. Deși, în chip organic, prozatorul român nu aderă la această credință, el va rămâne multă vreme marcat de experiența lecturilor dostoievskiene. A scrie inspirat de Dostoievski constituie o etapă depășită cu dificultate, sub tirania obsesiei de raportare la model. Rezultatul căutărilor sale va fi, în stadiul proiectării *Moromeților*, un roman ratat, scris după tipare dostoievskiene. La acea dată, pentru prozator era mai firesc să-și găsească universul propriu, decât să se delimiteze de precursori. Confruntarea cu maeștri modelatori este, însă, doar amânată. La maturitate, Marin Preda revine asupra „germenilor formativi”, pregătit să-și înfrunte modelele cu propriile arme. Protagonistul ultimului roman, Victor Petrini, este în fond o replică la personajele dostoievskiene cu o conștiință scindată. El reprezintă intra-textual vocea auctorială, organic anti-dostoievskiană; iar atitudinea personajului-narator coincide cu aceea a scriitorului-cititor de odinioară.

Referințele la Lev Tolstoi, al cărui „geniu epic” este admirat de tânărul Preda, sunt la fel de numeroase în *Cel mai iubit dintre pământeni* (pp. 86, 108 ș.u., 111, 313 vol. I și 138, 242 vol. III, ed. princeps), căci influența lui modelatoare a funcționat iarăși stimulativ în faza formării sale spirituale, cum declară în Bildungsroman: „Întâlnirea mea adevărată cu Tolstoi avea să se petreacă mai târziu și suflul epopeic din *Război și pace* să-mi amintească de Homer; cât despre *Moartea lui Ivan Ilici*, cu acel lucru din dreapta corpului său pe care îl căpătase în urma unei lovituri de scaun și care avea să-i pricinuiască o moarte lentă, însoțită de groaznice chinuri morale, aceste chinuri aveau să mi se transmită și mie vreme îndelungată, și mie mi se părea că trăiam ca Ivan Ilici și eram înspăimântat; cum trăiam, unde e lumina vieții pe care Ivan Ilici o descoperă abia când e vârat în sacul morții?; imagine teribilă, moartea ca și când ai intra cu capul în jos într-un sac, în care nu vrei să intri, dar ești împins; prin eliminarea savantă a detaliilor unei vieți meschine, dar care seamănă cu a tuturor oamenilor, Tolstoi își împingea eroul spre tragedie cu vigoarea unei fatalități inexorabile; niciodată nu aveam să citesc ceva mai zguduitoare.” Opinia aceasta lipsește și ea din antologie, fiindcă dintre numeroasele reflecții se reține o scurtă confesiune irelevantă; „Consider că Tolstoi a exercitat asupra mea o influență binefăcătoare”. E drept că Marin Iancu reproduce alte păreri despre Tolstoi, incluse inadecvat în contextul altor capitole tematice: *Documentare*, *Evenimente și personaje istorice*, *Istorie*, *Lume* ș.a. Acestea sunt, dealtfel, riscurile unei selecții fatalmente subiective: omisiuni, abrevieri, interferențe.

Aș încheia cu o frază cât un crez artistic, inclusă sub titlul impropriu *Sfat*: „Toți învață de la Balzac să nu ignore rolul mecanismului social, de la Victor Hugo să caute excepționalul și surpriza vieții, de la Dostoievski să nu ignore adâncimea fără spirit a sufletului omenesc, căutându-se în același timp pe ei înșiși, cu viziunea lor unică, cu experiența lor unică, străduindu-se să dea o formă potrivită, adică tot unică, povestirilor și romanelor lor...”. Dincolo de inevitabile imperfecțiuni provenind dinspre subiectivism, sunt de apreciat truda și meritele lui Marin Iancu care a reușit să reconstituie minuțios din colaje profilul prozatorului în *Marin Preda, el însuși*, în tentativa de reactualizare a operei acestuia.

Cred că cele două mii de texte cu caracter reflexiv adunate aici și ordonate tematic nu conturează doar „portretul moral al unui scriitor de o autentică modernitate” (cum adaugă Marin Iancu în Notă asupra ediției), ci constituie, pur și simplu, un autoportret spiritual și deopotrivă moral bine tușat în linii estetice.

Nicolae Oprea

cronici

La Neptun, la Casa Scriitorilor, ultima oară (Eminescu a fost o singură dată la mare?)

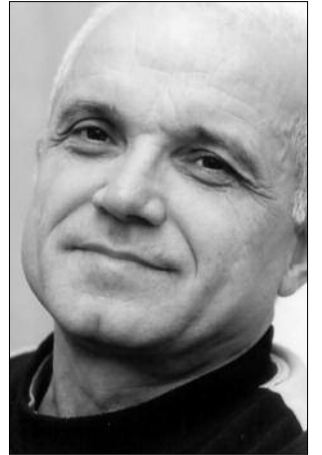
Știu că sunt mulți scriitori români care merg anual în vacanță în Grecia, unii dintre ei evitând de regulă Casa Scriitorilor din Neptun și litoralul românesc. Anul acesta (în seria 1-10 august) am întâlnit doi scriitori la Casa Zaharia Stancu care s-au bronzat întâi în Grecia și mai apoi au venit în România la mare, la Neptun — unul e George Cușnarencu (încântat în postură de bunic) și altul e Gabriel Chifu (a stat doar trei zile și s-a întreținut îndeosebi cu ministrul Educației, cazat cu familia aici, din câte am înțeles de la binevoitori; eu nu-l cunosc pe acest ministru). Personal, n-am încercat această experiență, de a merge vara în Grecia (sau în Bulgaria sau Turcia, în principal; dar sunt atâtea alte destinații externe pentru o vacanță de neuitat), la prețuri convenabile, care le concurează pe cele de la Casa Scriitorilor. Îmi place golful Mării Negre la Neptun (și faleza), dintre Vila Președintelui țării și Casa Scriitorilor, ferit de ochii majorității turiștilor (veniți „La steaguri”, la plaja de fițe, claie peste grămadă, în sezon), chiar dacă sunt dezamăgit de condițiile modeste de cazare și de faptul că, paradoxal, pe an ce trece e tot mai scumpă cazarea (deși Casa Scriitorilor nu are aer condiționat; la prețul de 140 de lei pe noapte găsești cazare de lux la pensiuni noi pe litoral, cu toate dotările, dacă o plătești din timp). Neașteptat, i-am revăzut acum la Casa Scriitorilor (dintre cei cunoscuți de mine; în majoritate îmi erau necunoscuți, în „serie”) pe Gabriela Adameșteanu, Eugen Negrici (cu fiul) și Bujor Nedelcovici. Sau pe maestrul Radu Beligan. Dar și pe Fevronia Novac (și mama ei, scriitoare, Elisaveta Novac), măritată în Franța, plus prozatorul basarabean N. Rusu, apoi Carolina Ilica sau Valentin Hossu Longin (și fiul lui, comentator sportiv). M-am bucurat să-l reîntâlnesc, totodată, pe criticul literar Cristian Livescu (directorul revistei *Antiteze*, care apare trimestrial la Piatra Neamț; mi-a dat ultimele două numere; a promis că o va pune și pe internet) și să primesc de la el cărțioul „Eminescu și enigmatul Caietului vienez (Strategiile textuale ale debutului literar)”, din care voi cita aici. Sincer, mă simt îmbogățit de câte ori citesc din Eminescu sau despre Eminescu, am o slăbiciune pentru el. În cazul cărții de față, prefațatorul ei, Mihai Cimpoi atrage atenția că avem de a face cu „o revoluție coperniciană” în eminescologie: Lucrarea lui Cristian Livescu, care abordează — cu un dar al documentării ieșit din comun și cu o aplecare hermeneutică vecină cu arguția, dar mereu direcționată spre revelarea esenței — debutul literar eminescian sub aspectul metodic al strategiilor textuale, produce o adevărată revoluție coperniciană în eminescologie. Cristian Livescu e și editor

(editura lui se numește Crigarux), mi-a dăruit și două romane publicate la Editura Crigarux, semnate de Florin Vasile Bratu, „Drum închis” și C. Virgil Gheorghiu, „Cravașa”, tradus de editor (amândoi romancierii sunt nemțeni la origine, primul locuiește la București, al doilea a murit în 1992 la Paris, emigrat din 1960; C.V. Gheorghiu e celebru cu „Ora 25”, roman tradus de Monica Lovinescu).

Pe scurt, câteva consemnări făcute la Neptun, la Casa Scriitorilor. Vineri, 1 august — nu plătim taxa trecerii peste pod, la Dunăre, la Fetești, chiar azi premierul Victor Ponta a dat ordin să fie scoasă la sfârșit de săptămână (13+13 lei). Ajungem (eu cu Doina Popa) abia la ora 15.30 la Neptun, cazați la camera 26 (rezervată din primăvară), cu fierăstrucă la mare. Ne mirăm, plasele de țânțari sunt găurite, lipite cu scotch, asemenea ramei de jur împrejur, o fi fost furtună și le-a rupt, arată ca dracu (un administrator grijuliu le-ar fi schimbat imediat, cu o investiție minimă). Primul pe care-l văd în curtea Casei Scriitorilor și mă mir (nu l-am mai văzut pe aici) e Radu Beligan, îngrozitor de slab, susținut de o parte și de alta de două femei, aflu că a avut un accident pe scenă (mai apoi aveam să-l observ cu coada ochiului la parter, în balcon, cu fața spre curte, privind singur în gol), are 96 de ani, un destin nemaipomenit (păcat de colaborarea lui cu PCR-Securitate, a fost membru în CC al PCR și deputat în MAN). Marea, zbuciumată, valuri ca un zid, se rostogolesc și te dărmă, venim pe plajă de la ora 17.45 la 19, stau pe nisip pe prosopul dublu, nu reușim să înotăm (mergem la mijlocul golului), facem preumblarea obișnuită, după ce ieșim din apă, să ne mai uscăm, mergem până la gardul (acum are rogojină) „Vilei lui Ceaușescu-Iliescu-Constantinescu-Bănescu” și înapoi, spre Vila Scriitorilor. E cald (va fi cald și după ce se întunecă). Îmi pun vată în urechi când intru în mare, să fiu sigur că nu mă căpușesc iar cu o otită. Pe plajă, cu privirea în depărtarea mării fără orizont, bărbați așezați, înșiruiți, cu același gen de pahare de bere în mână, ar fi trebuit să-i număr (poate făceau parte dintr-o reclamă și beau gratis). Îi plătesc „administratului Vasile” 1.900 de lei pentru zece nopți (atâta e seria) cazare la garsonieră, în care intră și micul dejun, și o masă, cina, 25 lei de persoană (am stat numai șapte nopți, celelalte trei nopți le-am dăruit fiului, Laurențiu, venit cu iubita lui, Ana). Am făcut rost de bani în ultima clipă (n-am putut să plătesc la București, la sediul USR, doamnei care se ocupă de repartizări la Casa Scriitorilor, Adriana Stoica) — de când mi-am mutat domiciliul, nu mai am bani, mereu trebuie cumpărate ba una, ba alta, sau trebuie

plătit câte un serviciu neașteptat. După ora 21.30 ieșim la o preumblare pe faleza, de la gardul militarizat al Vilei Președintelui o luăm spre centrul stațiunii Neptun, să facem mici cumpărături. Am venit „distrat” la mare, am uitat să luăm cu noi multe lucruri necesare, pe care trebuie să le cumpărăm acum (inclusiv șampon și prelungitor electric, priza fiind blocată de tăblia patului în camera unde suntem cazați; ne adaptăm la ce avem).

Acum, când scriu aici, mă întreb a câta oară vin la mare (la Casa Scriitorilor am avut acces numai după Revoluție; înainte de Revoluție veneam prin sindicat, prin OJT sau pe cont propriu, la întâmplare). Mi-am amintit că Eminescu a fost o singură dată la mare — și a făcut-o când avea 32 de ani. De curiozitate, iată o relatare: Nu vom vorbi acum despre poeziile în care Luceafărul a evocat apele bătrânului Pont Euxin. Vom rememora doar crâmpoșele din impresiile sale, luate la fața locului, în timpul singurei sale șederi la Constanța. La numai patru ani de la terminarea Războiului de Independență și de la alipirea Dobrogei la România, în iunie 1882, Mihai Eminescu vine la Constanța pentru zece zile, „să facă băi de mare”, așa cum îi recomandase medicul, pentru a-și trata sănătatea sa din ce în ce mai precară. Despre Dobrogea scrisese înainte, însă fără să o vadă vreodată dar și-o imaginase (și avusese dreptate) asemenea unui „Orient în miniatură, cu tot amestecul său de popoare”. După o călătorie obositoare de aproape două zile, ajunge și se cazează la Hotel d'Angleterre (astăzi pe acest loc — actualul Intim, în Piața Ovidiu), iar pe 16 iunie îi scria iubitei sale Veronica Micle: „O să mă întreb ce efect mi-a făcut marea pe care o văz pentru întâia oară? Efectul unei nemărginiri pururi mișcate... n-am văzut-o în toate fețele ei, căci e schimbăcioasă la culoare și în mișcări, de unde unii autori o și compară cu femeia... când luna e deasupra apei ea aruncă un plein de lucire slabă care plutește pe o parte... Restul rămâne în întuneric și noaptea, marea își merită numele ei de Neagră... Sunt într-o mansardă și privirea mi-e deschisă din două părți asupra mării pe care aș vrea să plutesc cu tine”. Eminescu s-a îndrăgostit de Marea Neagră și a evocat-o mereu în poeziile scrise. Din păcate, nu a mai revenit niciodată la țarmul ei, trecând în neființă șapte ani mai târziu. Însă cine știe, poate că Luceafărul veghează acum, de undeva de sus, apele întunecate ale Pontului care i-a fermecat sufletul... (Cristian Cealera pe Blak Sea Travel. Sursă — „Mihai Eminescu — băi de mare la Constanța — Cartea Dunării”, Editura Sapiens, Brăila 1997).

Liviu Ioan Stoiciu

...mă simt
îmbogățit de
câte ori citesc
din Eminescu
sau despre
Eminescu, am
o slăbiciune
pentru el.

PRIMĂRIA MUNICIPIULUI ONEȘTI și BIBLIOTECA MUNICIPALĂ „RADU ROSETTI” ORGANIZEAZĂ

Concursul național de proză scurtă „RADU ROSETTI” - ediția a XVI-a 2014

Concursul este organizat pe trei grupe de vârstă: 10-15 ani, 16-20 de ani, 21-35 de ani.

Categoria de vârstă va fi specificată la începutul lucrării.

Condiții de participare:

* 1-2 lucrări care să nu depășească 10 p. (text dactilografiat / tehnoredactat) și care să nu fi fost premiate la alte ediții ale Concursului național de proză scurtă „Radu Rosetti”;

* lucrările vor fi semnate cu un motto și vor fi însoțite de un plic care va purta același motto și categoria de vârstă în care vor fi înscrise datele personale ale concurentului: numele și prenumele autorului, data nașterii, adresa completă, numărul de telefon și profesia (plic care va fi deschis după jurizare);

* în paralel, lucrarea în format electronic, având specificate același motto și categoria de vârstă, va fi expediată pe adresa: bibli_on@yahoo.com ca atașament tehnoredactat în programul Microsoft Word și salvat în format .doc (nu docx), cu font Times New Roman, mărime 12, marginile paginii setate la 2 cm, aliniere justify. Mesajul va avea ca subiect „pentru concursul de proza Radu Rosetti”. Organizatorii garantează anonimatul expeditorului;

* participă tineri care nu au debutat editorial în proză, nu sunt membri ai Uniunii Scriitorilor sau ASPRO (Asociația Scriitorilor Profesioniști din România).

Lucrările (schițe și povestiri) vor fi expediate

pe adresa: Biblioteca Municipală „Radu Rosetti”, Bulevardul Oituz nr. 13 A, Cod poștal 601077, Onești, Jud. Bacău. Data limită de primire a lucrărilor: 1 octombrie 2014.

Premierea va avea loc în data de 30 octombrie 2014. Pentru laureatii concursului cu domiciliul în alte localități, premiile vor fi expediate prin poștă. Relații la telefon: 0234/324099, tel./fax 0234/312202.

OBSERVAȚII:

Versurile, fragmentele de teatru sau eseurile filozofice, istorice, lingvistice etc. nu vor intra în concurs. Lucrările scrise de mână, precum și cele care nu respectă prezentul regulament, nu vor fi luate în considerare.

Andrei Mocuța

Andrei Mocuța este pseudonimul literar al lui Andrei Lucian Mocuța. S-a născut în Arad la 12 ianuarie 1985 și locuiește în Curtici. Predă limba engleză și limba franceză la școala generală din Curtici, județul Arad. Este Doctor în Litere la Universitatea de Vest Timișoara cu o teză despre scriitorul american J. D. Salinger.

A debutat publicistic cu o recenzie în revista „Arca”, nr. 10-11-12 din 2001, iar editorial cu volumul **Povestiri din adânci tinereți**, la editura Cartea Românească în 2006, volum care a obținut Premiul pentru Proză la Concursul de manuscrise al Uniunii Scriitorilor din România.

În 2009 publică al doilea volum de proză, **Porcilorator**, la editura **Brumar** (Premiul Cenaclului USR, Arad, 2009), iar în 2012 romanul **Sercan**, la editura **Dacia** (Premiul USR, filiala Arad, 2012).

Debutază cu poezie prin volumul **Nu există cuvinte magice**, Editura **Tracus Arte**, 2013.

Prezent în antologiile: **Puzzle (o panoramă a prozatorilor arădeni de azi)**, Editura Mirador 2007; **Șase autori și un pictor în căutarea Curticiului pierdut**, Editura Mirador 2008; **Antologia prozei scurte transilvane actuale** – Ovidiu Pecican (coordonator), Editura Limes, Cluj, 2010; **treizero** (antologia taberei de creație a tinerilor scriitori, Săvârșin), Editura Mirador, 2013.

Colaborează la revistele literare: „România literară”, „Arca”, „Familia”, „Convorbiri literare”, „Tribuna”, „Orizont”, „Semne”, „Steaua”, „Vatra”, „Argeș” etc.

Din 2010 este membru al Uniunii Scriitorilor din România.

Poeme catalane

Mirador de Colomb

De-ar fi pășit
Columb
în lumea nouă
cu un hamburger
proaspăt gătit pe grătar,
n-ar mai fi fost celebru
pentru descoperirea
Americii,
ci pentru că a lăsat
burgerul să se răcească.

Port Vell

În Portul Vechi din Barcelona,
două tinere și un bărbat
în costum de marinar
urcă într-un iaht luxos și încep
o conversație
foarte captivantă.

Mi-ar fi plăcut
să știu și eu spaniolă
și să le împărtășesc entuziasmul,
însă ele vor rămâne oricum
în mintea mea,
fericite și nerăbdătoare
să pornească în larg.

Muzeul Dali

Am văzut ouăle lui Dali
în mărime naturală
pe acoperișul locuinței
sale din Figueres,
însoțite de următorul
avertisment pentru turiști:

Cine a zis că sunt stăpânul
acestui morman de rahat,
când de fapt muștele
îmi țin lecții avansate
de biomecanică
în timp ce se strecoară
învingătoare
în despărțitura feselor mele.

Urșii polari

din Barcelona

În Barcelona,
cei mai mulți urși polari
mor de bătrânețe
și bărbile lor albe se revarsă
în Marea Mediterană.

Alții sunt uciși de pădăii
și vântul împrăștie blană
în loc de puf.

La ora închiderii

Sunt singur la barul hotelului,
toți au plecat la culcare,
mai puțin guralivii poeți spanioli
ce profită de serviciul
all-inclusive până la ora
închiderii.

Beau martini, mojito, sangria,
vin Rioja și încearcă să cucerească
mediteraneence focoase
cu versuri proaste.

Nu poți găsi nimic poetic
în astfel de împrejurări,
iar acest poem mi-e martor.

Tapas

Numai cunoașterea desăvârșită
a originii primului *tapas*
îmi mai poate salva
sufletul.

Sper să fie-nsoțit de o porție
consistentă de smochine,
altfel risc să-mi trădez descoperirea
prin pata de ulei
(extravirgin) de măsline
din colțul gurii.

Voi folosi întunericul drept călăuză

Voi folosi întunericul drept călăuză
pentru că sunt lingura unui orb
ce încearcă să deslușească literele
dintr-o supă alfabet
și pentru că ascunzi destule
felinare sub piele
ca să-ți admir frumusețea
de la orice depărtare.

În așteptare

Te-am așteptat,
marea te-a așteptat,
șireturile dezlegate
ale lui Cristofor Columb
te-au așteptat,
prima zăpadă te-a așteptat,
însăși așteptarea
te-a așteptat,
dar cel mai mult
te-au așteptat stelele,
care așteaptă dintotdeauna.

Mi-ar plăcea
să le pot oferi ceva de băut
stelelor,
le-ar prinde bine,
mai ales într-o noapte
ca asta.

Las Ramblas

De când mi-a ieșit un coș
în vârful nasului
am impresia că atunci
când mă plimb pe *Las Ramblas*
arătătorul lui Columb
e îndreptat spre mine și spre
delegația noastră de poeți
cu nasuri defecte.

La ce folos
că scriem poezie
dacă nu avem nasuri perfecte?

Flori în locul pasagerilor

Poemul acesta
s-a născut în drum spre Costa Brava
pe bancheta unui autobuz
al agenției Karpaten Turism
și acolo își va petrece tot restul vieții,
iar când va muri
va fi transportat la cimitir
de același autobuz în formă de sicriu
cu flori în locul pasagerilor.

Barcelona, la plecare

Suntem fără ochi,
fără guri și fără urechi,
doar firele de iarbă
și florile
ne cresc pe umeri.

Tot ce avem nevoie să știm
aflăm de la albinele
care ne împrăștie polenul
ca pe titlul unui jurnal:

Suntem 2 milioane
de oameni în Barcelona
și 10 milioane
de măști.

Barcelona-București, via Itaca

Că n-am fost dreپți și-ntregi la cap cu
toții,
strigarăm noi în cor când lumea asfințise,
deci du-te tu cu-ai tăi, pe jos, Ulise,
sau dacă vrei, pe mare, lângă soții

Ce vor dormi-n corăbii astă-noapte,
iar mâine vor străbate largul mării,
atrași de-al valurilor freamăt și-al
chemării
sirenelor cu sâni plini de dor și moarte.

Sunt bântuit, dragii mei

Sunt bântuit
dragii mei
de-o viziune
în care
bastonul
lui Salvador

Dali e uraganul
ce-n câteva
secunde

a străbătut
lumea-ntreagă
fără
să simțim
vreo adiere

din cauză
că rănile lui
îl fac nevăzut

**Numai
cunoașterea
desăvârșită**

**a originii
primului
tapas**

**îmi mai poate
salva**

sufletul.

Sper să

**fie-nsoțit de o
porție**

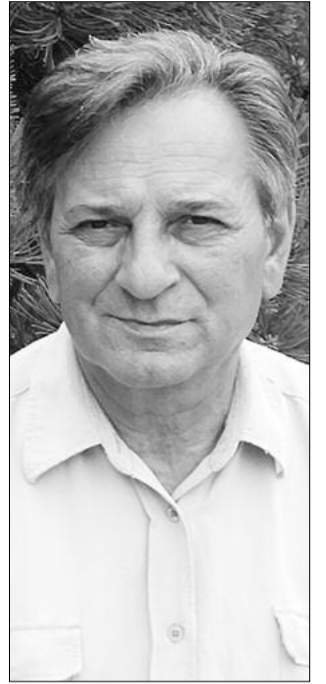
**consistentă
de smochine,**

**altfel risc să-
mi trădez
descoperirea**

**prin pata de
ulei**

**(extravirgin)
de măsline**

**din colțul
gurii.**

Poarta îndărătnică

Stăm drepti în fața ușilor prea mari.
Între copaci e-o dulce frământare.
Iubito, luna poartă ochelari,
cîmpia se înecă într-o floare,

timpul în somn se trage înapoi,
cînd veacuri albe întregesc o rană;
fluturii clipei, aruncați în noi,
visează o lumină diafană.

Pereții toamnei nu mai pot rodi,
vinu-i acrit în cupele gingașe.
Din lacrima frumoșilor copii
se-nalță fumul desenînd orașe.

Vînătoare

Întîrzie venirea aceluia ceas aprins.
Au fost porunci ca toamna să treacă mai
departe!

De neuitare, pomii bolnavi coboară-n vis —
le este rană floarea care porunci împarte.

La vînătoare blîndă, ca simpli vînători,
legîndu-ne cu fluturi durerile abstracte,
noi ducem herghelia frumoaselor ninsori
pe creasta unde bate un vînt cu ochi de lapte.

Starea de fapt

Pe străzile orașului se plantează ochi.
Trec camioane încărcate cu aer, e un du-te
vino

continuu.
Deosebirea dintre noi, iubito,
e că mie îmi place să citesc denumirile,
iar ție — să mergi.
Tot descifrînd, am ajuns cu lectura
în nori. Dincolo nu se mai poate
pentru că e mult prea albastru.
Pe-aici e atîta lumină, încît
se văd și lacrimile tale. Încerc
să construiesc cu privirea o casă,
ba chiar un oraș. Închipuirea împinge
îndiferența spre margini. Lucrez cu spor,
fiecare furnal e o adevărată grădină...
Să-mi trimiți de preferință cuvinte
pe care să le așez la intrarea în vis!

În pauza dintre gînduri se poate fuma o
țigare.

Cîntec cu ochii închiși

Dacă vedem și vedem că nu se mai poate,
e bine să ne punem mîinile la ochi
și totul va fi, încă o dată, posibil.
Bucuriile vor prinde iarăși
să crească;
roua se va depune în locul igrasiei
din suflet;
în peștera gîndului vor începe să curgă
nevisate izvoare.

Fericirea va continua să existe
sub zări interzise,
vom scrie poezii,
ne vom ascunde înăuntru nostru,
unde vom trage cîte o spaimă teribilă,
vom face economie de sentimente...
Important e
să spunem că totul — dar absolut totul —
se poate!

Hanibal ante portas

Înainte de a se hotărî să pornească
spre Roma
Hanibal și-a trecut în revistă
oștile.
Le-a scuturat de gînduri, observînd
că toate drumurile duceau
spre Cetatea eternă.
Neavînd de ales, a pornit într-acolo
unde îl trăgea ața istoriei.
Munții s-au retras din calea
soldaților săi,

cum se retrage apa în nisip,
vîntul a împietrit pe creste,
stîncile s-au transformat în străjeri,
iar nopțile fumurii
au înfrunzit pe spinările elefanților.
Nimic nu i-a stat împotriva
și totuși
s-a oprit în fața porților
aproape deschise...

Unii spun că s-ar fi împiedicat
de o frunză.

Curățenie generală

Mare animație în amfiteatrul absenței.
Treptele sunt șterse de gînduri,
amintirile sunt incinerate,
se pune aspiratorul de vise —
curățenie generală!
Unde îmi este, oare, paharul
din care îmi beau întrebările?!

Neînduplecate priviri scrutează
neliniștea —
camere de luat vederi înregistrează
obsesiile, spaimetele, adierea stîrmită
de primăverile pierdute.
Tristețile sunt date la spălat,
disperările sunt ucise
cu lațul hingherului,
chiar și stelele sunt trase la rindea
pentru a străluci în arenă.
Totul se plătește, totul se plătește —
lumina e jupuită de vie...
Întîmplarea care-am fost se-ntoarce
în nevăzuta cîmpie.

Numai toamna

Se așterne toamna în noi: căderea
frunzelor a devenit secret de stat —
nimic nu se întîmplă fără ordonanțe
de urgență, de exemplu îmbolnăvirea subită
a ierbii sau tristețea copacilor.
Nimic nu se mai întîmplă
fără ordin de sus. Numai toamna
umple încăperile de lumină
și de alte regrete.
Floare tîrzie — anotimpul
săpat în absurde tipare!
Un singur strop de culoare acoperă lumea,
în distilierii clandestine se prepară tăcere
pentru cîteva continente; licoarea celestă
e sorbită pe furiș, cu migală,
în mărunte explozii de abur și fum.
Numai toamna coboară prin geamul
de la bucătărie al vieții,
umple cupe cu nisip cenușiu
și aromă buimacă,
nu mai ține cont de cuvinte...

Contrapondera

Într-o parte a cerului sunt eu,
în cealaltă — oglinda.
Ca să mă privesc, trebuie să dau la o parte
imensitatea,
să curăț orizontul de cîteva depărtări
care îmi stau cu obstință în cale,
să înlătur praful galactic
cu întuneric albastru în el.
Nu pot străbate fosforescența
prăpastiei,
stratul de rugină din mine —
mi-ar mai trebui niște aripi!
Mă aflu într-o parte și alta a cerului
în același timp
dar nu reușesc să mă văd —
și chiar dacă m-aș vedea,
s-ar putea să descopăr în locul meu
pe altcineva!

Cercuri negre

Nu se mai întîmplă aproape nimic —
vînt și umbră e în fiecă încercare,
foc împietrit e în litere, iar cuvintele
s-au întors înapoi, în chenare.

Toate drumurile duc spre o casă pustie
unde singurătatea stă la o masă și scrie
poemul fără sfîrșit;
pleoapele se apropie, nu mai contează
nici anii,
liniile au ruginit în desene,
amintirile se despart în litanii.

S-au sfărîmat începuturile
și e frig în cuvinte —
nimic nu se mai întîmplă de-acum
în firul de iarbă, cuminte!

Paznicul întrebării

Frumoase erori îi umpleau altădată
privirea —
dar el și-a construit locuința în valuri,
el este paznicul întrebării, adună furtuna
între cele cîteva ziduri
ale gîndului său și urmele îi rămîn
în pămîntul sărat al uitării...
El bate vîntul în cuie
și scutură tăcerea de nori.
Zi și noapte, rezemat de o lacrimă,
vede căi nevăzute
pe cîmpia de bronz.
El nu face cale întoarsă, nu are
început și sfîrșit. Își aruncă privirea
peste siluetele zării.
Nu întîlnește pe nimeni în insula lui
de cristal! Crede în semnele date
cum valul se sprijină pe alt val.
În trecutele sale erori cade umbra
unui cer de cuvinte, oval.

Iarba din cer

Au obosit drumurile —
dus-întors pînă-n cer!
Ultimul venit are nevoie
de reparație capitală.
Nu mai funcționează nici depărtările —
se merge la pas, cu teama
că marginile se pot prăbuși
și nu vom ajunge niciodată
în noi înșine.
Drumuri de seară, drumuri de persoane...
Unele duc gînduri, altele vînt,
poate că unele nici nu mai sînt,
au intrat în pămînt!
Drumul care aduce iarba din cer
nu obosește nicicînd.

De departe

Pași grei se aud pe cîmpia Burnazului:
trece nesfîrșirea!
Eu m-am născut într-o toamnă tîrzie,
după-amiaza, cînd iarba
o ia razna, iar pomii
tînjesc după frunzele lor...

Totul se întîmplă sub privirile
făpturilor
care nu mai au umbră
ci numai izvoare în trup.
Care cultivă fîntini
și culeg limpezimi!

Cade lumina peste rănile Teleormanului.
Trece nesfîrșirea.
Se aude pînă aici, în *Ignaria*.

Limite

Sufletul are ieșire la mare.
Îl dor stelele căzătoare.
Și-a construit singur un drum
spre altare.
Vine liniștea pe la el cîteodată
pe sub poarta din cer, sfărîmată,
îi aduce lumină
din lemnul de sus...
Bate vîntul prin el
de la răsărit spre apus
și devine cărare.

*Un singur
strop de
culoare
acoperă
lumea,
în distilierii
clandestine se
prepară
tăcere
pentru cîteva
continente;
licoarea
celestă
e sorbită pe
furiș, cu
migală,
în mărunte
explozii de
abur și fum.
Numai
toamna
coboară prin
geamul
de la
bucătărie al
vieții,
umple cupe cu
nisip cenușiu
și aromă
buimacă,
nu mai ține
cont de
cuvinte...*

Elena GURO (1877-1913)

În prezentarea și traducerea lui Leo BUTNARU

Poeta, prozatoarea și pictorița Elena Guro (Notenberg) se trage din înaltul neam nobiliar de Mercury. Împreună cu soțul ei M. Matiușin, au fost printre cei mai activi protagoniști ai avangardei petersburgheze, ea – una din puținele femei atașate acestei tendințe artistice reformatoare. A fondat „Uniunea tineretului” – societate a artiștilor plastici care a activat în perioada 1909–1913. În cadrul expozițiilor pe care le organiza asociația în cauză, precum și în volumele publicate cu numele și sigla ei, erau propagate ideile artei noi, întâi de toate cele ale futurismului, chiar dacă autorii reprezentau o vastă pluralitate de viziuni și opțiuni, de la direcția postimpresionistă la abstracționism, non-figurativ. În proza, poezia, dramaturgia Elenei Guro („Flașnetă”, 1909, „Vis autumnal”, 1912, „Cămiluțele cerești”, 1914), precum în pictura și grafica ei, lirismul, impresionismul „naiv” se îmbină cu căutările avangardiste deja... „clasicizate”.

ORAȘUL

Dinspre abator miroase a sânge și rușine,
un câine fără coadă s-a dat la gard cu dosul
ridiculizat.

Închisorile sunt drepte și liniștite.

Pălăriile damelor – garnisite cu flori în
horbote de fum.

Priviri de pe trepte, de pe prag –
deznădăjduite priviri.

Pietrele imploră, pe călău îl imploră...

Îmbulzeală, tramvaie, automobile
nu te lasă să privești în ochii ce plâng.

Trec, trec gri-întâmplătoarele,
fără a-și schimba vreodată vâzul de carton.
Și spusese oroarea și spusese taina:
„Se apropie ceasul și dezoarea cuiva”.

Frumusețe, frumusețe-n freamăt de seară
ce creează din dragoste și creează din visare.
Transmite în fiecare respirație
imaginea batjocoritei înălțimi.

... Așadar, întâmpinați cu batjocură orice
poet!

Biciiți-l! Pentru ca el
să-și asume propriul cântec ca pe o jertfă
necesară.

Spre împărăția puterii voastre merge cu
chipul însângerat!

Pentru ca la ora când în fața străzii lătrătoare
de pe obraji i se va prelinge sângele
să înțeleagă că în lumea măcelarilor și
automatelor
el veni să predice iubirea!

Pentru ca iubirea sa, eterna iubire s-o vândă
ca pe o rățacită-scuipată, luată-n derâdere, –
iar în jurul său să hohotească, să hohotească
în tâmpă disperare
cei împuterniciți cu dreptul de-a ucide,
jovialii!

Pentru că atunci când totul săvârșind, deja
extenuat,
el, de râsul lumii, să cadă pe pietre ca într-o
semiturmentare, –
pălării la modă, în ochii ce râd fără a clipi
s-a oglindit același vid de carton! (1910)

VASILII KAMENSKI

Pentru N. S. Gonțearova

Cearn-cealli-ai.
Din îngălbenite vremuri fâlcoase
Ca un Curcubeu al Renașterii
Se arcui surâsul bărcii cu pânzele-n vânt
Și ososul grumaz bronzat.
Nisipurile fierbinți
Mișcătoare sunt și-mpotmolitoare,
Iar pietrele le-au deprins cu duritatea.
Liniile-s trasate de-o rarită.
Cearn-cealli-ai,
Aprig sultan.
În haremuri tihnite covoare,
Purpurii mătăsurii
Abia de-nfășoară trupul,

Ca prăpastia – smoala pletelor.
Ochii – fântâni. Sprâncene-ngemănate
Și buzele – însângerate.
Al brațelor trosnet șerpesc,
Desen precis în colțul gurii,
Cearn-cealli-ai.
Dă-mi.
Ia.
Saadet? Ceriban? Ramzie?
Fii o narghilea
Neauzită,
Topește-te,
Dispari.
Dă-mi.
De ești îndemânatic – ia.
Cearn-cealli-ai.

CONVALESCENȚĂ

Poftă de însănoșoare,
Somnul – un șir de fântâni fără fund
Și oră de oră să suportți muțenia bufetului și
sobei.
Știu, cei care iubesc am fost revocați de la
dezlegare...
Picioare moleșite, coate vlăguite,
prelungi amurguri, ca o tânjire.
Corpul stă întins greoi și neted
și dorința de-a auzi spuse cu voce tare
două-trei cuvinte, pentru-a ne aprinde
fantezia
cu o lumină-atât de dementă și sonoră...
În pat, neascultător e moleșitul trup,
sclipirea vieții doar pe jumătate-i pe înțelesul
minții.
Și în același loc, neschimbat, lugubru,
din nou apare paloarea felinarului...
.....
Din nou în vâlmășagul interminabilelor
amurguri...
Aiuritoare înserări,
mă tem de voi. (1913)

CÂNTECELE ORAȘULUI

Era dimineață, din pereții de piatră
game de stropi cădeau în ceața ploioasă.
După sticla geamurilor, în stradă se
întunecau
grele vegetații petersburgheze.
Gândește-te la stele, gândește-te!
Și nu te teme de demența lămpilor radioase,
visează la febrilitatea ochilor și a creierului,
la degetele trepidante ale muzicantului
înainte de concert;
crede în ferestruicile însingurate
luminate peste oraș în noapte,
crede în menirea lor...
În veghea neliniștită de scânteia electrică!
Gândește-te la posibilitatea apropiatului
eveniment,
la frământul scenei te gândește.
.....
Felinarele au început să se aprindă,
se luminează bucătăriile din apartamente...
Eu îi șopteam omului cu plete lungi;
el se lipise de geam, nemișcat,
dintr-o dată auzind glasul promisiunilor
copilului care a fost
și simțind înfrigurările ce începuseră cândva
noaptea.

Și când, palid, se întorcea spre casă,
hălăduindu-și ziua, semidement,
deja prin oraș miroase a teatre –
se grăbeau caretele cu felinare;
și în toate casele cu multe etaje,
pe pătratele arzătoare ale ferestrelor,
erau în toi reprezentațiile vespérale:
se chirceau frunzele diavolești,
faceau semn palmierii fantastici,
tainice caricaturi –
se emoționau umbrele chinezești.

* * *

În salonul alb, obidit de trabucurile
Comisionarilor, împărțiți pe la mese:
Pe perete e răstignită o frescă,
Dezbrăcată de ochi mijiți, priviri șterse.

Ea seamănă cu îndepărtata grădină
A îngerilor albi. Însingurată ca
O împărăteasă forțată de la tron să abdice,
Palidă, ea va suferi, va tăcea.

Calculate sunt foloase și procente.
Despre procente, foloase au tot tratat.
Toți socotesc și vând voluptuos.
Și doar de frumusețe nu s-au interesat.

Însă ea se mai înfioară pe perete.
Ea mai respiră în fiecare clipă, tainică,
Iar la picioarele ei se împart pământuri
Și se pune-n mișcare pianina mecanică.
.....
Apoi pe uliță mai e și un felinar –
Neașteptat de clar,
Nelalocul lui, parcă, de curat ca a Crăciunului
Stea!
Dar nimeni din trecători nu observă
Cum, irezistibil de naiv, felinarul
Le zâmbește cu lumina sa.
.....
Dar cei care vin aici
Viața să-și dea în economii –
Ca să-și înfățișeze sufletul în casa lui Hristos

Trebuie să-și aducă aminte că
În cafenea
Fresca se topește de dor
Și felinarul din stradă luminează
E ca o stea.

* * *

Pe nielușe lungi, se veștezesc condurii-
doamnei.
Miroase acut arsura mocnită a zăcămintelor
de turbă.
Însingurate, se plimbă suflete profunde.
De atâta arșiță, vara s-a răscopt.
Nu mă atinge cu curentul tău urât...
Printre freamățele și miroznel de răscopt
ale verii pe ofilite rătăcește o privire
îngândurată,
interogatoare și tihnită.
Tânăr – cu eterna tinerețe a îngerilor – și
înțelept.
Impregnându-se întristat de apropiata sosire
a nevolniciei,
de închisoare și vlăguita izgonire din țara
verii.

**Gândește-te la
stele,
gândește-te!
Și nu te teme
de demența
lămpilor
radioase,
visează la
febrilitatea
ochilor și a
creierului,
la degetele
trepidante ale
muzicantului
înainte de
concert;
crede în
ferestruicile
însingurate
luminate peste
oraș în noapte,
crede în
menirea lor...
În veghea
neliniștită de
scânteia
electrică!
Gândește-te la
posibilitatea
apropiatului
eveniment,
la frământul
scenei te
gândește.**

traduceri